

místní potůčky z jedné strany cesty na druhou. A nemusel jsem ani „vymést“ všechny, abych nakonec temnomila v Klánovickém lese našel.

Rozmnožování a lov

Vzhledem k tomu, že temnomil sklepní žije v prostředí bez velkých mikroklimatických výkyvů v rámci roku, není u něho výrazně načasované období rozmnožování. Po celý rok se lze setkat se všemi vývojovými stadii současně. Dospělí jedinci se ale objevují především mimo zimní měsíce, nejčastěji v létě, kdy obvykle dochází k páření. Při námluvách samec škuje vybraným vláknem sítě samice, aby upozornil na svůj příchod. Poté, co se přesvědčí o vstřícnosti „paní domácí“, vlezl za ní na síť. Při kopulaci jsou oba zavěšeni na síti hlavohrudí dolů. Samotné spojení netrvá déle než několik minut. Většinou v červnu až červenci samice naklade vajíčka, která zapře do poměrně velkého kulovitěho kokonu. Jeho stěna je průsvitná, tvořená červenožlutými vlákny. Samice kokon připřeďe ke svým snovacím bradavkám a dlouho ho všude nosí s sebou (obr. 5). Až po vylíhnutí mláďat ho umístí do sítě (obr. 6).

Lapací síť je tvořena řídkou horizontální plachetkou a kolmo od ní vyběhajícími vlákny. Vlákna směřující dolů jsou u země, podobně jako u snovaček, opatřena řadou kapek permanentního lepu. Kořistí se většinou stávají živočichové, kteří o tyto nastrožené pasti zavadí. Často jde o nematocerní (dlouhorohé) dvoukřídlé nebo jiný, po stěně pod sítí lezoucí hmyz. Pružné vlákno s kapkami lepu se při sebemenším doteku odtrhne od podkladu a s nalepenou kořistí se vymršť vzhůru do sítě. Pokud je kořist nebezpečná, pavouk ji nejprve znehybní rychleschnoucím lepem, který na ni nanese ze snovacích bradavek chodidlovými články zadního páru nohou. Potom se může do kořisti bezpečně zakousnout a vypustit do ní z chelicer jed. Do mrtvého těla pak ústy vpraví trávicí enzymy a poté tekutý obsah vysaje.

Proč byl vybrán temnomil

Temnomil sklepní byl zvolen členy společnosti European Society of Arachnology evropským pavoukem roku především proto, že reprezentuje faunu jeskyní. Tyto biotopy jsou na první pohled chudé, ale díky specifickým podmínkám hostí vysoce specializované druhy, které nebývají schopné žít v povrchových ekosystémech. Podobně byla v r. 2012 vybrána meta temnostní (*Meta menardi*, viz Živa 2021, 3: 131–132). Zpravidla u nich dochází k potlačení pigmentace, očí a k prodlužování končetin, tedy troglomorfiismům (blíže Živa 2015, 5: 263–266; 2022, 1: 30–33). Jeskyně bývají navíc značně izolované, což zamezuje genetickému toku mezi populacemi. To vede k alopatrickému vzniku nových druhů. V refugiálních oblastech, jako třeba ve Středozeří, jsou tak jeskyně biotopy s nejvyšší mírou endemismu. Proto je na místě přísná ochrana těchto ekosystémů, spočívající v omezování znečištění vod končících v jeskynních systémech a zamezení vnášení cizorodého materiálu dovnitř. Naštěstí je v ochrannářských kruzích již rozšířené povědomí, že na rozdíl od ochrany stanovišť přispívá zákaz sběru

4 Čelní pohled na samici s výraznými kopulačními orgány na makadlech.

Foto V. Střeštk

5 a 6 Samice s kokonem připředeným ke snovacím bradavkám s vylíhlymi mláďaty na povrchu (obr. 5) a síť samice s mláďaty, která čerstvě opustila kokon.

Foto O. Machač (obr. 1, 5 a 6)

7 Pseudokrasová jeskyně v Prachovských skalách s kořenovým stalagmitem – další typický biotop temnomila sklepního.

Foto V. Šoltys

jedinců ohrožených bezobratlých k ochraně jejich populací měrou zcela mizivou. Svým způsobem je spíše kontraproduktivní, protože blokuje jejich výzkum.

Temnomil sklepní jako jediný náš zástupce čeledi Nesticidae představuje také pavouk unikátního fylogenetického postavením. Zajímavý je i způsobem lovu a znehybněním kořisti rychleschnoucím lepem. Vyznačuje se zároveň pozoruhodnou péčí o potomstvo.

Pomozte hledat pavouka roku

Prostřednictvím Živy již pravidelně vyzýváme čtenáře ke spolupráci. Chceme lépe zmapovat současné rozšíření u nás méně známého druhu. Údaje o nových nálezech

(místo, souřadnice, datum, jméno autora nálezu a fotografie v případě, kdy není uchován dokladový exemplář) lze zasílat na adresu uvedenou v kulérové příloze. Získaná data budou průběžně vyhodnocována a zveřejněna na internetových stránkách České arachnologické společnosti (www.arachnology.cz).

Článek vznikl za institucionální podpory Výzkumného ústavu rostlinné výroby (MZE-RO0423).

Seznam použité literatury najdete na webové stránce Živy.

